Ingliz tilida öqitişda kommunikativ yondaşuvning samaradorligi va innovatsion usullari

Iroda Yormamatovna Beknazarova
irodabeknazarova77@gmail.com
Xuşnoza Ergaşjon-qizi Muqimova
Samarqand davlat çet tillar instituti

Annotatsiya: Maqolada ingliz tilini öqitişda kommunikativ yondaşuvning nazariy asoslari va amaliy qöllanilişi tahlil qilinadi. Kommunikativ kompetensiyaning lingvistik, sotsiolingvistik, diskursiv, strategik va pragmatik jihatlari yoritilib, ularning til ta'limidagi örni körsatiladi. Kommunikativ metodning şakllanişida D.Heyms, M.Canale va M.Swain, rus metodikasida esa E.I.Passov qaraşlarining ahamiyati qayd etiladi. Amaliy qismda juftlik va guruh işlari, rolli öyinlar, loyiha metodi hamda autentik audio va video materiallardan foydalaniş misollar orqali tavsiflanadi. Şuningdek, raqamli texnologiyalarni dars jarayoniga pedagogik maqsadga muvofiq integratsiya qiliş masalalari körib çiqiladi. Tadqiqot natijalari kommunikativ yondaşuvni grammatik ta'lim bilan uyğunlaştiriş örganuvçilarning amaliy muloqot könikmalarini rivojlantirişda samarali ekanini körsatadi.

Kalit sözlar: kommunikativ yondaşuv, kommunikativ kompetensiya, ingliz tilini öqitiş, rolli öyin, loyiha metodi, autentik materiallar, raqamli texnologiyalar, nutqiy faoliyat, til könikmalari

The effectiveness and innovative methods of the communicative approach in teaching English

Iroda Yormamatovna Beknazarova
irodabeknazarova77@gmail.com
Khushnoza Ergashjon-qizi Muqimova
Samarkand State Institute of Foreign Languages

Abstract: The article examines the theoretical foundations and practical application of the communicative approach in teaching English. It discusses the linguistic, sociolinguistic, discourse, strategic and pragmatic aspects of communicative competence. The paper describes pair and group work, role-plays, the project method, the use of authentic audio and video materials, and the pedagogically purposeful integration of digital technologies into the learning process. It is shown that combining the communicative approach with grammar instruction helps develop learners'

(cc) BY

practical communication skills.

Keywords: communicative approach, communicative competence, English language teaching, role-play, project method, authentic materials, digital technologies, speech activity, language skills

Kiriş. Hozirgi kunda xorijiy tillarni, jumladan, ingliz tilini örganiş va örgatiş ta'lim tizimining muhim yönalişlaridan biriga aylangan. Globallaşuv jarayonlarining çuqurlaşişi, xalqaro hamkorlik, akademik almaşinuvlar va raqamli texnologiyalarning rivojlanişi ingliz tiliga bölgan ehtiyojni yanada oşirmoqda. Ingliz tili xalqaro muloqot, ilm-fan, axborot texnologiyalari va ta'lim sohalarida keng qöllanilişi bilan alohida ahamiyat kasb etadi [3]. Şu sababli ingliz tilini öqitişda zamonaviy pedagogik yondaşuvlardan foydalaniş, ta'lim sifatini oşiriş va örganuvçilarning amaliy til könikmalarini rivojlantiriş dolzarb vazifa hisoblanadi [2].

Çet tillarini öqitiş metodikasi tarixida turli yondaşuvlar şakllangan. Grammatika-tarjima usulidan audiolingval metodga, undan kommunikativ yondaşuvga ötiş tilni faqat qoidalar yiğindisi sifatida emas, balki muloqot vositasi sifatida örgatiş zarurligini körsatdi [3]. Bugungi kunda til ta'limining samaradorligi öquvçining örganilayotgan tilda real vaziyatlarda fikr bildira oliş, tinglab tuşuniş, öqiş va yoziş kabi könikmalarni uyğunlikda egallaşi bilan ölçanadi [4]. Şuningdek, öquvçilarning motivatsiyasini oşiriş, ularning faol iştirokini ta'minlaş va interaktiv metodlardan foydalaniş zamonaviy darsning ajralmas talabiga aylangan [4-9].

Olimlarning fikriga köra, öquv jarayoni faqat mazmunli tomonga, haqiqiy muloqotga tayanişi va tilni örgatiş usullari ustida işlaşda e'tibor qaratişi kerak [1; 2]. Rossiyada çet tillarini öqitişda kommunikativ usulning asosçisi E.I.Passov hisoblanadi. U xorijiy tillarni öqitiş metodikasi sohasidagi taniqli olimdir. Uning fikriça, çet tilini örgatiş jarayoni nutqiy faoliyatning öziga xos xususiyatlariga mos, şaxsga yönaltirilgan va muloqot vaziyatlariga asoslangan bölişi lozim [1]. Özbekistonda ham çet tillarini öqitiş metodikasi böyiça olib borilgan tadqiqotlar til ta'limida kommunikativ yondaşuvning ahamiyatini tasdiqlaydi [2]. Mazkur maqolada ingliz tilini öqitişda kommunikativ yondaşuvning nazariy asoslari va amaliy qöllanilişi tahlil qilinadi.

Asosiy qism. An'anaviy til ta'limida grammatik qoidalarni tuşuntiriş, yangi sözlarni yodlaş va yozma maşqlarni bajarişga katta e'tibor berilişi mumkin. Bunday maşqlar til tizimini özlaştirişda muhim bölsa-da, öz-özidan erkin muloqot qiliş könikmasini töliq şakllantirmaydi. O'rganuvçi grammatik qoidani bilişi, biroq suhbat jarayonida kerakli so'zlarni tanlaşda qiynalişi yoki o'z fikrini izçil ifodalay olmasligi mumkin. Bu holat til bilimlari bilan kommunikativ ko'nikmalar o'rtasidagi bog'liqlikni kuçaytiriş zarurligini ko'rsatadi.

Mazkur ehtiyoj kommunikativ yondaşuvning xorijiy til ta'limidagi ahamiyatini oşiradi. Uşbu yondaşuv tilni, avvalo, fikr almaşiş va ijtimoiy munosabatlarni amalga

(cc) BY

oşiriş vositasi sifatida o‘rgatişga asoslanadi. Unda o‘rganuvçilar savol beriş, javob qaytariş, fikr bildiriş, dalillar keltiriş, kelişiş yoki e’tiroz bildiriş kabi muloqot vazifalarini bajariş orqali til ko‘nikmalarini rivojlantiradilar [5,9].

Yevropa Kengaşining Common European Framework of Reference for Languages (CEFR) hujjatida ham tilni qabul qiliş, işlab çiqariş, o‘zaro muloqot va vositaçilik bilan bog‘liq faoliyatlar muhim o‘rin egallaydi. Bu yondaşuv til ta’limini faqat qoidalarni o‘zlaştiriş bilan çeklamasdan, tilni turli vaziyatlarda qo‘llay oliş qobiliyatini rivojlantiriş zarurligini ko‘rsatadi. Mazkur yondaşuvda til grammatik qoidalar, so‘zlar va tovuşlar majmuasi sifatida emas, balki insonlar o‘rtasidagi fikr almaşinuvini ta’minlaydigan murakkab vosita sifatida qaraladi. Şu sababli dars jarayonida til birliklari imkon qadar mazmunli kontekstda taqdim etiladi. Masalan, savol şakllarini o‘rgatişda faqat grammatik formulalarni yodlatiş o‘rniga, talabalar bir-biridan kundalik maşg‘ulotlari, qiziqişlari yoki kelajakdagi rejalari haqida xorijiy tilda so‘raşlari mumkin.

Ingliz tilini samarali o‘rganişda kommunikativ kompetensiya markaziy tuşunçalardan biri hisoblanadi. U o‘rganuvçining turli vaziyatlarda til vositalaridan to‘g‘ri, tuşunarli va maqsadga muvofiq foydalana oliş qobiliyatini anglatadi.

Kommunikativ kompetensiyani bir neçta özaro boğliq jihatlar orqali tuşuntiriş mumkin [10; 11]. Birinçisi lingvistik kompetensiya bölib, u tilning grammatikasi, luğat boyligi, talaffuzi va gap tuzilişi haqidagi bilimlarni qamrab oladi [3]. Örganuvçi sözlarni töğri tanlaşi, grammatik şakllardan foydalanişi va fikrini tuşunarli ifodalaşi kerak. Masalan, ötmişda sodir bölgan voqeani bayon qilişda Past Simple zamonidan foydalaniş lingvistik kompetensiyaga taalluqlidir. Biroq bu bilimning amaliy qiymati örganuvçi uni öz hayotidagi voqeani hikoya qilişda işlata olganida yanada ortadi [4]. Çunki grammatik qoidalarni biliş va ularni nutqda erkin qöllaş bir xil narsa emas.

Lingvistik kompetensiya bilan birga sotsiolingvistik kompetensiya ham muhim örin tutadi. U örganuvçining til vositalarini muloqot iştirokçilari, vaziyat va uslubga mos tanlay oliş qobiliyatini bildiradi. Masalan, döstga murojaat qiliş bilan öqituvçi yoki iş beruvçiga murojaat qiliş til jihatidan farq qiladi [11]. Diskursiv kompetensiya esa alohida gaplarni mantiqiy va izçil matnga birlaştiriş, ya’ni suhbat yoki bayonni uyuştira oliş könikmasini anglatadi. Strategik kompetensiya muloqot jarayonida yuzaga keladigan qiyinçiliklarni, masalan, kerakli söz esga tuşmaganida, izohlaş, sinonim yoki imo-işoradan foydalaniş orqali yengib ötiş imkonini beradi [11].

Kommunikativ kompetensiya tuşunçasi tilşunoslikda 1972-yilda Dell Heyms tomonidan ilgari surilgan. U inson til tizimini bilişning özi yetarli emasligini, til vositalaridan muayyan ijtimoiy vaziyat va muloqot maqsadiga mos ravişda foydalana oliş ham zarurligini ta’kidlagan [5]. Bu fikr til öqitişda real hayotiy muloqot vaziyatlariga e’tibor qaratiş uçun nazariy asos yaratdi [3]. Rossiya metodikasida bu ğoya E.I.Passov tomonidan nutqiy faoliyat va muloqotga yönaltirilgan öqitiş tizimida

(cc) BY

rivojlantirildi [1], Özbekiston metodikasida esa çet tili öqitişda kommunikativ yondaşuvning ahamiyati ta'kidlanadi [2].

Pragmatik kompetensiya til vositalarini izçil, mantiqiy va muloqot maqsadiga muvofiq qöllaş qobiliyatini anglatadi [12]. Örganuvçi öz fikrini tartibli bayon qilişi, suhbatni davom ettirişi, fikrlar örtasida mantiqiy boğlaniş yaratişi va kerakli nutqiy strategiyalardan foydalanişi lozim [11]. Bunda til vositalarining şaklan töğri bölişi yetarli emas, ularning muayyan vaziyatda qanday ta'sir qilişi ham hisobga olinadi. Masalan, biror fikrga qöşilmaslikda keskin rad javobi örniga *I understand your point, but I think…* kabi muloyim ifodadan foydalaniş pragmatik kompetensiyaning namunasidir. Bunday ifoda suhbatdoşga hurmatni saqlaydi va muloqotning ijobiy ruhda davom etişiga yordam beradi.

Kommunikativ yondaşuvning samaradorligi köp jihatdan tanlangan metodlarning örganuvçilar ehtiyoji, til darajasi va dars maqsadiga mosligiga boğliq [13; 14]. Birgina metoddan barça vaziyatlarda bir xil natija kutiş töğri emas. Şu sababli öqituvçi turli faoliyat turlarini özaro uyğunlaştirişi lozim [4]. Juftlikda işlaş öquvçilarga bir-biri bilan bevosita muloqot qiliş, savol beriş va javob qaytariş imkonini beradi [15]. Guruhda işlaş esa fikr almaşiş, vazifalarni taqsimlaş va umumiy xulosaga keliş könikmalarini rivojlantiradi [13]. Masalan, talabalar "Healthy Lifestyle" mavzusida juftlikda suhbat olib borişlari mumkin. Bir talaba soğlom turmuş tarzi böyiça savollar beradi, ikkinçisi javob qaytaradi, keyin ular rollarini almaştiradilar. Bunday faoliyatda har bir örganuvçiga gapiriş uçun yetarli vaqt ajratiş muhim [4]. Aks holda, guruhdagi faolroq talabalar suhbatning katta qismini egallab, boşqalarning iştiroki kamayişi mumkin.

Rolli öyinlarda örganuvçilar kundalik yoki kasbiy hayotga xos vaziyatlarni sahnalaştiradilar. Ular mijoz va sotuvçi, sayyoh va yöl körsatuvçi, şifokor va bemor yoki suhbat oluvçi va suhbatdoş kabi rollarni bajarişlari mumkin. Bunday vaziyatlar sinf xonasini real muloqot muhitiga yaqinlaştiradi va örganuvçiga özi örganayotgan tilni "haqiqiy" maqsad uçun işlatiş imkonini beradi [16,17].

Masalan, "At the Tourist Information Centre" mavzusida bir talaba sayyoh, ikkinçisi esa ma'lumot beruvçi xodim rolini bajaradi. Sayyoh diqqatga sazovor joylar, transport vositalari va muzeylarning iş vaqti haqida söraydi, kerak bölsa, narxlar yoki yönaliş böyiça aniqlaştiruvçi savollar beradi. Xodim rolidagi talaba esa tegişli ma'lumotlarni ingliz tilida tuşuntiradi, tavsiyalar beradi va sayyohning savollariga javob qaytaradi. Bu jarayonda örganuvçilar *Could you tell me how to get to…?*, *What time does it open?*, *You can take bus number…* kabi tayyor qolipli iboralarni mazmunga boğlab qöllaydilar. Tuşunmagan holatlarda *Sorry, could you repeat that?* deb söraş yoki fikrni boşqaça ifodalaş kabi strategiyalarni ham maşq qiladilar.

Rolli öyinlarning asosiy afzalligi şundaki, örganuvçilar til birliklarini alohida yodlaşdan köra, ularni muayyan maqsadga erişiş uçun qöllaşni maşq qiladilar. Natijada til bilimi yodlangan qoidalar töplami bölib qolmay, amaliy könikmaga aylanadi.

(cc) BY

Bundan taşqari, rolli öyin darsga qiziqişni oşiradi, örganuvçilarning faolligini kuçaytiradi va xato qilişdan qörqişni kamaytiradi, çunki talaba öz nomidan emas, balki öynayotgan roli nomidan gapiradi. Bu, ayniqsa, uyatçan yoki gapirişga işonçi kam öquvçilar uçun foydali.

Rolli öyinlardan samarali foydalaniş uçun öqituvçi ularni bosqiçma-bosqiç taşkil etişi lozim. Avval vaziyat va rollar tuşuntiriladi, kerakli luğat va iboralar takrorlanadi, söngra talabalar juftlikda yoki kiçik guruhda tayyorgarlik körib, öyinni ijro etadilar. Yakunda ayrim juftliklar sinf oldida çiqiş qilişi, öqituvçi va guruhdoşlar esa fikr-mulohaza bildirişi mumkin. Muhimi, öqituvçi har bir xatoni darhol töğrilayvermasligi, avval muloqotning mazmuni va maqsadga erişilganiga e'tibor berişi, grammatik va leksik xatolarni esa faoliyat tugagaç muhokama qilişi kerak. Şunda örganuvçining nutqiy erkinligi saqlanadi va kommunikativ yondaşuvning asosiy ğoyasi amalda röyobga çiqadi.

Loyiha metodi muayyan mavzu yuzasidan ma'lumot töplaş, uni tahlil qiliş, guruh bilan işlaş va yakuniy natijani taqdim etişni öz içiga oladi. Bu metodning özига xosligi şundaki, til alohida maşq sifatida emas, balki aniq bir natijaga erişiş vositasi sifatida qöllaniladi. Örganuvçi öz işiga mas'ul bölib, mustaqil izlaniş, fikrlaş va qaror qabul qiliş könikmalarini ham rivojlantiradi.

Masalan, talabalar "Our City for International Visitors" mavzusida ingliz tilida sayohat qöllanmasi tayyorlaşlari mumkin. Loyiha boşida guruh a'zolari özaro vazifalarni taqsimlaydi: biri tarixiy joylar, ikkinçisi transport va turar joy, uçinçisi milliy taomlar va an'analar haqida işlaydi. Loyiha davomida ular ma'lumot izlaydilar, manbalarni soliştiradilar, matn yozadilar, tasvirlar tanlaydilar va yakuniy işlarini sinfda taqdim etadilar. Taqdimot yakunida öqituvçi va guruhdoşlar savol berib, fikr-mulohaza bildiradilar. Bu jarayonda öqiş, yoziş, tinglaş va gapiriş könikmalari özaro boğliq holda rivojlanadi. Şuningdek, jamoada işlaş, vaqtni rejalaştiriş va natijani ommaga taqdim etiş kabi umumiy kompetensiyalar ham şakllanadi. Öqituvçi esa loyihani nazorat qiluvçi emas, balki yönaltiruvçi va maslahatçi rolini bajaradi, til xatolarini esa loyiha yakunlanişidan oldin tahrir bosqiçida birgalikda tuzatişga yordam beradi.

Raqamli texnologiyalarning rivojlanişi ingliz tilini öqitişda yangi imkoniyatlarni yuzaga keltirmoqda. Elektron ta'lim platformalari, audio va video materiallar, onlayn muloqot vositalari hamda sun'iy intellektga asoslangan dasturlar örganuvçilarning til bilan işlaş imkoniyatlarini sezilarli darajada kengaytirişi mumkin. Masalan, autentik video va podkastlar örganuvçini real nutq bilan taniştiradi, onlayn platformalar mustaqil maşq qiliş va öz sur'ati bilan örganişga imkon beradi, virtual uçraşuvlar esa boşqa mamlakatlardagi tengdoşlar bilan muloqot qiliş uçun şaroit yaratadi. Sun'iy intellektga asoslangan vositalar esa yozma işlarni tekşiriş, suhbat maşqlarini ötkaziş va individual qayta aloqa berişda yordam berişi mumkin.

Biroq texnologiyaning mavjudligi öz-özidan ta'lim samaradorligini

(cc) BY

ta'minlamaydi. Uning natijasi vositaning pedagogik maqsadga muvofiq tanlanişi va dars jarayoniga töğri integratsiya qilinişiga boğliq. Agar texnologiya faqat öyin-kulgi yoki tayyor javoblarni oliş vositasiga aylansa, örganuvçining mustaqil fikrlaşi va nutqiy faolligi pasayib ketişi mumkin. Şu sababli öqituvçi har bir raqamli vositani dars maqsadi, öquvçilar darajasi va ehtiyojiga qarab tanlaşi, ularning işlatiliş qoidalarini tuşuntirişi hamda texnologiyani kommunikativ faoliyatni almaştiruvçi emas, balki uni boyituvçi vosita sifatida qöllaşi lozim.

Autentik audio va video materiallar örganuvçilarga tabiiy nutq, turli talaffuz şakllari, kundalik iboralar va muloqot vaziyatlarini kuzatiş imkonini beradi. Darslik uçun maxsus tayyorlangan matnlarda nutq odatda sekin, aniq va soddalaştirilgan böladi. Haqiqiy suhbatda esa sözlar qisqaradi, tovuşlar birikib ketadi, sözlovçilar bir-birining gapini böladi yoki töxtab, fikrini qayta şakllantiradi. Autentik materiallar örganuvçini aynan şunday nutqqa tayyorlaydi. Şuningdek, ular orqali turli mamlakatlarda sözlaşuvçilarning urğu va talaffuz xususiyatlari, madaniy odatlar va muloqot odobi bilan ham tanişiş mumkin.

Bu yondaşuv 60110901 – Xorijiy til va adabiyoti (ingliz tili) yönalişi 1-kurs talabalariga birinçi semestrda öqitiladigan "Öqiş va yozuv amaliyoti" fanida ham amaliy ahamiyat kasb etadi. Mazkur fan talabalarda öqiş va yozma nutq könikmalarini şakllantirişga qaratilgan bölib, uning "Recognizing the elements of good writing" ("Yaxşi yozuv elementlarini aniqlaş") mavzusida örganuvçi matnning mazmuni, tuzilişi va tilini baholaşni örganadi. Bunda tinglab tuşuniş faoliyati yozuv bilan uzviy boğlanadi: talabalar autentik audio yoki video materialni tinglab, sözlovçi fikrni qanday tartibda bayon etayotganini kuzatadilar. Çunki yaxşi yozuvning asosiy belgilari, ya'ni aniq asosiy ğoya, mantiqiy tuzilma, fikrlar örtasidagi izçil boğlaniş, mos söz tanlaş va grammatik töğrilik, oğzaki nutqda ham öz ifodasini topadi.

Masalan, talabalar qisqa intervyuni tinglab, asosiy fikrlarni aniqlaşlari, keyin esa undagi mavzu böyiça özaro suhbatlaşişlari mumkin. "Öqiş va yozuv amaliyoti" fani maşğulotlarida bu topşiriqni yozma bosqiç bilan davom ettiriş mumkin: talabalar intervyuni tinglagaç, sözlovçining asosiy fikrini bir jumlada ifodalaydilar (topic sentence), uni qöllab-quvvatlovçi misollarni tanlaydilar va qisqa abzas yozadilar. Söngra ular öz işlarini yaxşi yozuv elementlari böyiça, ya'ni mavzuga mosligi, tuzilişi, boğlovçi vositalar (for example, however, therefore) va grammatik töğriligi jihatidan juftlikda baholaydilar. Bunday faoliyatni uç bosqiçda taşkil etiş samarali hisoblanadi. Tinglaşdan oldin öqituvçi mavzuga oid savollar berib, örganuvçilarning tayyor bilimlarini faollaştiradi va kerakli yangi sözlarni qisqaça tuşuntiradi. Tinglaş davomida talabalar avval umumiy mazmunni tuşunişga, söngra aniq ma'lumotlarni topişga harakat qiladilar, masalan, intervyu beruvçining fikri, keltirilgan misollar yoki raqamlarni yozib boradilar. Tinglaşdan keyin esa juftlikda eşitganlarini muhokama qiladilar: *What did you find interesting?*, *Do you agree with the speaker?* kabi savollar

(cc) BY

asosida öz fikrlarini bildiradilar.

Şunday qilib, tinglab tuşuniş faoliyati gapiriş maşqi bilan boğlanadi. Örganuvçi eşitgan ma'lumotini öz sözlari bilan qayta ifodalaydi, unga munosabat bildiradi va yangi özlaştirgan iboralarni öz nutqida qöllaydi. Bu esa til könikmalarini bir-biridan ajratib emas, balki yagona muloqot jarayonida rivojlantiriş imkonini beradi. Şu bois "Öqiş va yozuv amaliyoti" fanini öqitişda könikmalarni integratsiyalaşgan holda rivojlantiriş, ya'ni tinglaş va gapirişni öqiş va yoziş bilan bir topşiriq doirasida birlaştiriş maqsadga muvofiqdir. Bunday yondaşuv 1-kurs talabalariga yozma işni faqat qoidalar töplami sifatida emas, balki aniq muloqot maqsadiga xizmat qiluvçi vosita sifatida tuşunişga yordam beradi. Materialni tanlaşda uning darajasi örganuvçilarga mos bölişi muhim: juda murakkab matn öquvçini çarçatib, motivatsiyasini pasaytirişi mumkin. Şu sababli öqituvçi qisqa, mavzusi qiziqarli va tuşuniş uçun yetarli kontekst beradigan materiallarni tanlaşi, kerak bölsa, subtitr yoki matn skriptidan qöşimça yordam sifatida foydalanişi lozim.

Xulosa. Yuqoridagi tahlil şuni körsatadiki, ingliz tilini öqitişda kommunikativ yondaşuv örganuvçilarning nazariy bilimlarni amaliy muloqot könikmalari bilan uyğunlaştirişida muhim ahamiyatga ega. Kommunikativ kompetensiyaning lingvistik, sotsiolingvistik, diskursiv, strategik va pragmatik jihatlari şuni körsatadiki, tilni biliş faqat grammatika va luğatni egallaş bilan çeklanmaydi, balki til vositalarini vaziyat, suhbatdoş va muloqot maqsadiga mos qöllay olişni ham talab qiladi. Boşqa an'anaviy metodlar bilan qiyoslaganda, uşbu yondaşuv örganuvçilarni grammatik qoidalarni özlaştiriş bilan çeklab qöymay, ularni real muloqot vaziyatlarida mustaqil fikr bildirişga yönaltiradi. Grammatika-tarjima usulida asosiy e'tibor şaklning töğriligiga qaratilsa, kommunikativ yondaşuvda mazmun va muloqot maqsadiga erişiş birinçi örinda turadi, grammatik şakl esa şu maqsadga xizmat qiluvçi vosita sifatida örganiladi.

Natijada, juftlik işlari, munozaralar va innovatsion texnologiyalardan maqsadli foydalaniş orqali kommunikativ kompetensiyani rivojlantiriş imkoniyati kengayadi. Rolli öyinlar örganuvçiga til birliklarini aniq maqsad uçun qöllaşni maşq qiliş va xato qilişdan qörqmasdan gapiriş imkonini beradi, loyiha metodi esa tört til könikmasini yagona jarayonda rivojlantiradi va mustaqil izlaniş, jamoada işlaş kabi umumiy kompetensiyalarni şakllantiradi. Autentik audio va video materiallar talabalarni tabiiy nutq bilan taniştiradi, tinglab tuşunişni gapiriş va yoziş bilan boğlaydi. Raqamli vositalar esa mustaqil maşq va individual qayta aloqa uçun qöşimça imkoniyat yaratadi, biroq ularning samarasi vositaning pedagogik maqsadga muvofiq tanlanişi va dars jarayoniga töğri integratsiya qilinişiga boğliq. Şu bilan birga, heç bir metod barça vaziyatda bir xil natija bermaydi. Şuning uçun öqituvçi faoliyat turlarini örganuvçilarning ehtiyoji, til darajasi va dars maqsadiga qarab uyğunlaştirişi, özi esa nazoratçi emas, balki yönaltiruvçi va maslahatçi rolini bajarişi lozim.

(cc) BY

Şu bois kommunikativ yondaşuvni grammatik ta'lim bilan uyğunlaştiriş ingliz tilini öqitiş samaradorligini oşirişning muhim metodik şarti hisoblanadi. Amaliy tomondan bu grammatik qoidalarni alohida maşq sifatida emas, balki muloqot topşiriqlari içida örgatiş, xatolarni esa nutqiy faoliyat tugagaç tahlil qiliş orqali amalga oşiriladi. Bunday yondaşuv, şu jumladan "Öqiş va yozuv amaliyoti" kabi fanlarda ham, talabalarda til bilimini yodlangan qoidalar töplamidan amaliy könikmaga aylantiriş, ya'ni öz fikrini oğzaki va yozma şaklda aniq, izçil va örinli ifodalaş qobiliyatini şakllantirişga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Пассов Е.И. Коммуникативный метод обучения иноязычному говорению. – М.: Просвещение, 1991. – 223 с.

2. Jalolov J.J. Chet til o'qitish metodikasi. – Toshkent: O'qituvçi, 2012. – 432 b.

3. Richards J.C., Rodgers T.S. Approaches and Methods in Language Teaching. – Cambridge: Cambridge University Press, 2014. – 410 p.

4. Harmer J. The Practice of English Language Teaching. – Harlow: Pearson Longman, 2007. – 448 p.

5. Beknazarova Iroda Yormamatovna. (2025). A General Approach to the Analysis of the Cognitive and Functional Features of Indirect Naming in Texts. Spanich Journal of Innovation and Integrity, 42, 473–478. Retrieved from https://www.sjii.es/index.php/journal/article/view/614

6. Beknazarova, I. Y., & Nosirova, R. A. (2022). Adaptation of students in a higher educational institution: analysis of problems, search for resources. ОАКда эътироф этилган "Сервис" илмий-амалий журнали,

7. Beknazarova, I. Y., & Jo'rayeva, D. U. (2025). Bilvosita nomlashning umumnazariy muammolari (ingliz tili misolida). Axborotnoma, 6(148/2), 5-13. https://axborotnoma.uz/en/research/3247/

8. Yormamatovna, B. I., & Usmonalievna, J. D. (2023). The role of competency elements in teaching English sounds and their pronunciation. Int. J. Lit. Lang., 3(02), 4-6. https://doi.org/10.37547/ijll/Volume03Issue02-02

9. Beknazarova, I. Y., & Qilicheva, M. M. Q. (2026). How are social media changing the lives of young people? Science and Education, 7(5), 223-225. https://openscience.uz/index.php/sciedu/article/view/8862

10. Hymes D.H. On Communicative Competence // Pride J.B., Holmes J. (eds.) Sociolinguistics: Selected Readings. – Harmondsworth: Penguin, 1972. – pp. 269–293.

11. Canale M., Swain M. Theoretical Bases of Communicative Approaches to Second Language Teaching and Testing // Applied Linguistics, 1980, Vol. 1, No. 1. – pp. 1–47.

12. Baçman L.F. Fundamental Considerations in Language Testing. – Oxford:

Oxford University Press, 1990. – 408 p.

13. Riçards J.C. Communicative Language Teaching Today. – Cambridge: Cambridge University Press, 2006. – 48 p.

14. Larsen-Freeman D., Anderson M. Techniques and Principles in Language Teaçing. – 3rd ed. – Oxford: Oxford University Press, 2011. – 368 p.

15. Littlewood W. Communicative Language Teaching: An Introduction. – Cambridge: Cambridge University Press, 1981. – 112 p.

16. Madla Muhammedali, Beknazarova Iroda Yormamatovna, & Jurayeva Diyora Usmonaliyevna. (2026). Stimulating motivational engagement in vocabulary learning: evidence from the Top and Tail game in an EFL classroom. Science and Education, 7(6), 184–188. Retrieved from https://openscience.uz/index.php/sciedu/article/view/8971

17. Iroda Yormamatovna Beknazarova, & Zarina Fozil-qizi Sayfullayeva. (2026). Tilning kelib chiqishi masalalari va tilshunoslik fanining shakllanishiga doir nazariy qarashlar . Science and Education, 7(6), 302–309. Retrieved from https://openscience.uz/index.php/sciedu/article/view/8991